

Informace rodičům o možných formách rizikového chování mládeže

Pod pojmem **rizikové chování** rozumíme chování, v jehož důsledku dochází k prokazatelnému nárůstu zdravotních, sociálních, výchovných a dalších rizik pro jedince nebo společnost.

Rizikové chování lze ovlivňovat preventivními a léčebnými intervencemi.

K nejčastějším formám rizikového chování řadíme např. šikanu a násilí ve školách, včetně dalších forem extrémně agresivního jednání, dále záškoláctví, užívání návykových látek, nelátkové závislosti, obecně kriminální jednání, sexuálně-rizikové chování, vandalismus, xenofobii, rasismus, intoleranci a antisemitismus, komerční zneužívání dětí, týraní a zneužívání dětí atd. Některé jevy patřily po dlouhý čas v českém prostředí mezi tabuizovaná témata, ostatně jako řada dalších jevů, ale v několika posledních letech se těmto problémům začíná věnovat odpovídající pozornost.

Kdy a kde hledat pomoc	
Vlastní zdroje	Zamyslet se, proč musí dítě užívat tak extrémních forem chování, aby na sebe upozornilo a získalo si Váš čas. Diskutovat s dítětem úpravu jeho povinností a trávení volného času. Přečíst si více informací o dané problematice na důvěryhodných portálech.
Ve škole	Pokud se domníváte, že se v případě Vašeho dítěte některý výše uvedený jev přichází v úvahu, neváhejte a obraťte se na poradenské pracovnice školy (školní metodička prevence – Mgr. Eliška Kuklíková, výchovná poradkyně – Mgr. Aneta Rezková), které s Vámi mohou promyslet společnou strategii, jak problém řešit, včetně zprostředkování kontaktů na další školská poradenská pracoviště.
Další zdroje pomoci	http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci.shtml http://www.prevence-praha.cz/ http://www.krizovaintervence.cz/dokumenty/seznam-specializovanych-linek-2012.pdf http://www.psychoportal.cz/linky-duvery http://www.nicm.cz/krizove-linky-v-praze-pro-kazdeho http://ikatalogy.nidm.cz/katalog/socialne-patologicke-jevy/tyrani-a-zneuživani-deti?kraj=praha http://www.krizova-pomoc.cz/kontakty/seznam-linek-duvery-pro-celou-populaci/ http://www.drogy-info.cz/index.php/map/?region_id=2

Níže uvádíme stručný přehled vybraných forem rizikového chování včetně základní charakteristiky daného jevu.

Nejčastější formy rizikového chování mládeže	
Agrese a šikana	<p>Agrese je takové chování, které vědomě a se záměrem ubližuje, násilně omezuje svobodu a poškozuje jiné osoby nebo věci. Agrese může být obrácena i proti vlastní osobě (<i>sebeпоškozování, sebetrýznění, sebevražedné chování</i>).</p> <p>Šikana, jednu z podob agresivního chování, můžeme definovat jako násilné ponižující chování jednotlivce nebo skupiny vůči slabšímu jedinci, který se nemůže této situaci vyhnout a není schopen se jí účinně bránit. U šikany jde o závažnou <i>agresivní poruchu chování</i>, u kterého dochází k porušování sociálních norem a které je spojeno s násilným omezováním základních lidských práv. Šikana má s rostoucím věkem stoupající tendenci a má většinou charakter fyzického násilí nebo vydírání.</p>
Domácí násilí	<p>Násilí uvnitř rodin je časté a týká se všech druhů rodinných vztahů: mezi dospělými, mezi dospělými a jejich dětmi, mezi dětmi, dospělými a prarodiči. Zanedbávání, fyzické a sexuální zneužívání dětí, zejména dlouhodobé a těžké, může děti ohrozit celoživotně. Fenomén násilí v rodině je velmi závažným patologickým jevem ve společnosti. Novou pomocí pro oběti domácího násilí v České republice je i nový zákon, který platí od 1. ledna 2007. „Bičem“ na pachatele domácího násilí jsou mimo jiné tři novinky: policista může násilníka vykázat z domu na deset dní, soud může na žádost oběti vykázat násilníka z domu až na jeden rok a nově zřízená intervenční centra v každém kraji mají pomoci oběma partnerům v době, kdy násilník nesmí do bytu.</p>
Drogová závislost	<p>Drogová závislost vzniká v důsledku vzájemného působení různých systémů. Tyto systémy se mohou týkat jednotlivce (jeho psychika, tělesná odolnost), rodiny, vrstevníků, školy, širší společnosti (např. dostupnost drog a vztah k nim), sdělovacích prostředků a dokonce i životního prostředí. V každém z těchto systémů lze vysledovat faktory, které zvyšují riziko vzniku závislosti i faktory ochranné.</p> <p>Rizikové faktory: porucha pozornosti s hyperaktivitou, sklon k násilí, děti zanedbávané s nedostatečně uspokojenými citovými potřebami, děti trpící strachem a úzkostí, špatný prospěch ve škole, osobní neúspěch – zklamání, problémy s alkoholem a drogami u rodičů, vleklý problém v rodině aj.</p> <p>Ochranné faktory: zdravé sebevědomí, dobré rodinné zázemí, stanovení odpovídajících cílů, pocit štěstí a domova, aktivní využívání volného času, vhodný vzor, pocit úspěchu aj.</p> <p>Klasifikace drog Tabákové výrobky cigarety, doutníky, tabák Alkohol pivo, víno, destiláty</p>

	<p>Canabinoidy hašiš, marihuana, hašišový olej</p> <p>Stimulační drogy (stimulancia) pervitin a amfetaminy, kokain, crack</p> <p>Opiáty (opioidy) heroin, opium, morfin</p> <p>Halucinogeny LSD, psilocybin (lysohlávky), extáze (MDMA)</p> <p>Trankvilizéry (psychofarmaka) Diazepam, Rohypnol, benzodiazepiny</p> <p>Rozpouštědla toluen, ředidla aj.</p>
<p>Nedrogové závislosti</p>	<p>Představují takové psychické závislosti, kdy se prožívání člověka mění na základě příjemného prožitku nebo příjemných prožitků z něčeho tak, že se přestává ovládat a narůstá u něj touha po takovém chování, které směřuje k prožívání, daného příjemného prožitku (neodolatelné touhy člověka po něčem); člověk se jich zbavuje velmi obtížně. Z hlediska medicíny představují skupinu různých poruch, např. závislosti vztahující se k informačním technologiím – závislost na internetu (<i>netomanie</i>), závislost na počítačových hrách; patologické hráčství (tj. chorobné hráčství, <i>gamblerství, kompulzivní hráčství</i>); závislost na mobilních telefonech; <i>bankaholismus</i> (chorobná kontrola stavu konta – peněz na svém účtu); závislost na televizi; závislost na sexu (hypersexualita); závislost na práci (<i>workholismus</i>); závislost na nakupování (<i>shopaholismus</i>); <i>mentální bulimie; mentální anorexie</i>.</p>
<p>Ohrožování mravní výchovy mládeže</p>	<p>Mravnostní trestní činy nelze vysvětlovat výlučně mravní otupělostí nebo je chápat jako zvýšenou dráždivost na sexuální podněty při snížené ovládací schopnosti. Značný podíl na této kriminalitě totiž mají osoby zcela „zdravé“, u kterých není psychiatrickým ani psychologickým vyšetřením zjištěna anomálie v podobě sexuální úchytky. Nevyvratitelným faktem však je, že podstatná část této delikvence je páchána osobami, u kterých je zjišťována sexuálně patologická motivace. Mezi typické mravnostní trestné činy se řadí trestné činy uvedené v trestním zákonu, označené jako <i>trestné činy proti lidské důstojnosti</i>. K nejfrekventovanějším patří trestný čin znásilnění podle § 241 trestního zákona a trestný čin pohlavní zneužívání podle § 242 trestního zákona.</p>
<p>Rasismus a xenofobie</p>	<p>Rasismus je základním východiskem odrůd tzv. pravicového extremismu a je založen na ideologii vycházející z biologické teorie zdůrazňující význam rasových znaků a rozdílů mezi rasami. Vychází z přesvědčení o nadřazenosti "bílé rasy" (často užší skupiny jejich příslušníků) nad ostatními druhy "méněcenných ras", o její předurčenosti k nadvládě.</p> <p>Xenofobii charakterizují projevy odporu, nepřátelství, ale i nedůvěra ke všemu cizímu a strach ze všeho cizího. Konkrétním projevem je nepřátelství k lidem jiné barvy pleti, jiné národnosti, jazyka, náboženského přesvědčení, kultury, projevující se navenek odporem a nepřátelstvím vůči imigrantům, ale i cizincům s trvalým pobytem, uprchlíkům apod. Někdy je tento pojem užíván jako obecný termín pro <i>rasismus, antisemitismus a nacionalismus</i>.</p>

	Stejně jako rasismus je předsudkem, který vytváří negativní názor bez jakékoliv znalosti nebo smyslu.
Sekty	Pojem sekta označuje náboženskou nebo politickou skupinu, která se odpojila od větší, zavedené skupiny. Takové sekty mohou mít s původní skupinou společné části zásad, víry a praktik, ale odlišují se doktrínou, která vedla k jejich oddělení. Silně centrálně vedené a organizované sekty mají přísné podmínky členství, kterými své členy úzce svazují. Jiné, s volnější organizací, mají spíše věřící, podporovatele a sympatizanty. Pro většinu sekt jsou charakteristické extrémní názory na život, společnost, vztah mezi lidmi, na chápání dobra a zla apod. Hlavní důvod, proč je náboženským sektám věnována pozornost, je potenciální nebezpečí plynoucí z psychické manipulace s jednotlivcem, které může být nebezpečné zejména pro mladého člověka. Sekty se vyznačují rozmanitým sociálně problémovým jednáním, v některých ojedinělých případech mají snahu zasahovat do fungování společnosti a dokonce některé sekty mají sklon k násilným jednáním v podobě hromadných sebevražd nebo i teroristických akcí.
Sexuálně-rizikové chování	Sexuálně rizikové chování je soubor projevů chování, které doprovázejí sexuální aktivity a současně vykazují rizika v oblasti zdravotní, sociální a dalších oblastech. Takové chování může být přítom ve společnosti relativně častým jevem (např. <i>nechráněný pohlavní styk při náhodné známosti, promiskuitní chování nebo rizikové sexuální praktiky</i>). Do této oblasti zařazujeme také kombinaci více typů rizikového chování (např. kombinaci užívání návykových látek a rizikového sexu) a také nové trendy zvyšující riziko především v oblasti sociální (např. zveřejnění intimních fotografií na internetu, jejich zasílání mobilním telefonem, či nahrávání na video). Takové aktivity totiž přinášejí vysoké riziko zneužití takového materiálu.
Syndrom CAN (Child Abuse and Neglect Syndrom)	Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte v nejrůznějších oblastech stavu a vývoje dítěte i jeho postavení ve společnosti a v rodině především. Násilí uvnitř rodin je časté a týká se všech druhů rodinných vztahů: mezi dospělými, mezi dospělými a jejich dětmi, mezi dětmi, dospělými a prarodiči. Podobně časté je zanedbávání, tělesné a sexuální zneužívání dětí. Děti vystavené ve vlastní rodině opakovanému násilí se často naučí odchylně zpracovávat neutrální i přátelské sociální informace z prostředí, považují je za nepřátelské. Násilí v rodinách často probíhá v cyklech, které se přenášejí z jedné generace do další: oběti násilí v dětství se stávají pachateli násilí v průběhu dospívání a dospělosti. Násilí v rodinách poškozuje děti na celý život víc než všechna genetická onemocnění společně. Zanedbávání, fyzické a sexuální zneužívání dětí, zejména dlouhodobé a těžké, může děti ohrozit celoživotně. Častým důsledkem je vývoj poruch chování v dospívání i poruch osobnosti v dospělosti, včetně rostoucí destruktivity, například sadistického a „ledově“ psychopatického chování, závislost na drogách a další duševní onemocnění, u žen deprese (chorobný smutek).
Syndrom PAS	Syndrom zavrženého rodiče je jedna z forem psychického týrání

<i>(Parental Alienation Syndrome)</i>	dítěte, během níž někdo vštěpoval dítěti neoprávněnou kritiku nebo odpor k jeho rodiči; obvykle se vyskytuje jako následek rozvodu, po němž se jeden z partnerů (tzv. programující rodič) snaží se svým traumatem – totiž s pocitem, že byl sám zavržen – vyrovnat projekcí veškeré viny na druhého partnera; dítě při tom programující rodič angažuje jako svého spojence a indoktrinuje ho natolik, že si dítě samo začne konstruovat události dokladující zavrženíhodnost druhého rodiče; programujícím rodičem jsou nejčastěji matky, které si rozvod nepřály a mají dítě ve své péči. Dítě, které původně milovalo oba rodiče, projde zkušeností vymývání mozku, která je hluboce ovlivní. Vytváří se tak u něj falešné Já, nepravé a zdeformované jádro vlastní osobnosti, což je celoživotně poznamenává.
Záškoláctví	Záškoláctví je úmyslné zameškávání školního vyučování. Žák se z vlastní vůle, bez vědomí rodičů, vyhýbá pobytu ve škole. Často má souvislost se školní neúspěšností žáka a tento jev má tendenci se prohlubovat. Záškoláctví má dvě základní formy - je buď <i>impulsivní</i> (dítě neplánuje, že nepůjde do školy), nebo je <i>plánované</i> (žák plánuje odchod ze školy pod různými záminkami). Záškoláctví je projevem <i>asociálního chování</i> , jedná se tedy o poruchu chování únikového typu vyvolanou třemi základními příčinami: negativním vztahem ke škole, vlivem rodinného prostředí, trávením volného času.
Vandalismus	<i>Formy chování</i> , které jsou namířené proti druhé osobě či skupině lidí, jejich majetku (ve škole to je nejčastěji poškozování školního majetku, věcí spolužáků). Mimo prostor školy se s jeho extrémními formami můžeme setkat při sportovních utkáních (takzvaní „hooligans“ neboli radikální sportovní fanoušci), ničením veřejného či soukromého majetku (například ničení laviček, telefonních automatů, rozbíjení zastávek či výloh, ničení hřbitovních náhrobků a podobně) nebo v podobě často diskutované subkultury <i>sprejství</i> (graffiti). Nejsofistikovanější podobou vandalismu jsou <i>počítačové viry a spamy</i> . Cílem takto se chovajících jedinců či celých skupin je často pouze to, aby jejich dílo spatřilo nebo zažilo co nejvíce „diváků“. Zaměřují se proto na společné prostory (vagóny metra, vlaků atd., ale i na virtuální prostory). Ty pak fungují jako „přenosná média“, která zaručí dostatečné publikum. Společné veškerému vandalskému chování je snaha zůstat v anonymitě.

Na spolupráci s Vámi se těší

poradenské pracovnice

Mgr. Aneta Rezková – výchovná poradkyně

Mgr. Eliška Kuklíková – metodička prevence